

Tóth Lajos

A PEDAGÓGUSOK V. KONGRESSZUSA

A pedagógusok (tanárok és e tudomány művelőinek) kongresszusát hazánkban négyévenként szervezik meg. Az ötödik kongresszust az idén (május 10—12.) Szarajevóban tartották több mint 300 résztvevővel.

Minden kongresszus előkészítő fázisában fontos kérdésként merült fel a kongresszus tartalmának, illetve központi témájának meghatározása. Az idén a választás *a tanulók és a pedagógusok öngazgatására* esett, *amely az oktató-nevelő munka folyamatában valósul meg.*

Vita tárgyát képezheti a téma megválasztása. Kétségtelen, hogy az oktatási-nevelési intézményekben fontos feladatnak tartják a tanulók előkészítését az öngazgatásra. A téma időszerűsége tehát vitán felüli. Ezzel kapcsolatban azonban figyelembe kell venni több körülményt. Mindenekelőtt azt, hogy az iskolai öngazgatás az oktatásügyben, a társadalmi élet és munka más területein kialakult öngazgatás függvénye. Továbbá, hogy a felnőttek (a pedagógusok) öngazgatásának szintje a diáköngazgatás kialakulásának igen fontos feltételét képezi. A kérdést tehát átfogóbban, szélesebb megvilágításban kellett volna feldolgozni, ami nem jelenti azt, hogy a fő beszámoló és a kiegészítő beszámolók nem tartalmaztak értékes megállapításokat, és nem mutattak rá a fejlesztés útjára és módjára. A fő beszámoló legnagyobb értéke, hogy vállalkozott a helyzet tárgyilagos feltárására és a diáköngazgatást az öngazgatói tudat, tehát az oktatás és nevelés szemszögéből vizsgálta.

Az igen ünnepélyes, színpompás megnyitó és a fő beszámoló, valamint három kiegészítő beszámoló meghallgatása után a kongresszus szekciókban folytatta munkáját. Három szekció alakítását irányozták elő. Az elsőben az általános képzés, a másodikban a szakirányú oktatás kérdéseit vitatták meg, főleg az öngazgatás szemszögéből. Ezekben összesen 63 kiegészítő beszámoló hangzott el, ami a kérdés sokoldalú megvilágítását eredményezte. Tárgyánál fogva a beszámolók egy része némileg túlhaladta a kongresszus tematikáját, jobban mondva azt szerencsésen kiegészítette (pl. a szakirányú oktatás és a társult munka kapcsolatának

és az oktató-nevelő munka korszerűsítésének megvilágításával). Legértékesebbek azok a beszámolók voltak, amelyeket kutatásokra alapoztak.

Ezekben a szekciókban, a beszámolók nagy száma miatt nem maradt elegendő idő a vitára, az eszmecserére, egyes problémák tüzetesebb megvitatására. Éppen ezzel kapcsolatban merül fel a kérdés: *nem kellett volna-e az általános iskola és az oktatási központok életének, munkájának, szocialista öngazgatási átalakulásának egyes kulcskérdéseit állítani a figyelem középpontjába?*

Ez a kérdés azért megokolt, mert egy átfogó oktatási reform „forgatógépében” élünk immár 7 éve, és ezen a téren sok az ingadozás, bizonytalanság, a megoldásra váró kérdés. Míg az általános iskolákban főleg csak az oktatás tartalma (az óra- és tanterv) változott, a szakirányú oktatás mindkét fázisában — az egységes középiskolában és a hivatásirányú oktatás központjaiban — mélyreható változások következtek be és az összetett kérdések halmaza vár megoldásra mindkét fázisban. Időszerű kérdéskomplexumot képez ezenkívül a szakirányú oktatás és a társsult munka, a munka más területeinek viszonya, kapcsolatrendszere. Érdekes lett volna ezekről, a reform céljainak megvalósításával kapcsolatos kérdésekről hallani a pedagógusok véleményét, nézeteit, ami egyben nagyobb hozzájárulást jelenthetett volna oktatásügyünk további fejlesztéséhez, a kulcskérdések megoldásához.

A pedagógia fejlődésének elméleti-metodológiai kérdései

A harmadik szekció a neveléstudomány helyzetével és fejlesztésével foglalkozott.* Itt összesen 22 kiegészítő beszámoló hangzott el. A kérdés iránti nagy érdeklődést meggyőzően bizonyítja a résztvevők nagy száma.

Manapság nemcsak a tudomány művelőit foglalkoztatja a kérdés „meddig jutottunk el és milyen irányban kell továbbhaladni az elmélet gazdagításában”, hanem sok gyakorló pedagógust is, akik a pedagógiában, az elméletben nem mindig találják meg felgyülemlett kérdéseikre a megfelelő választ.

Az oktatási reform mindig nagy átalakulást idéz elő az oktató-nevelő munkában. Ugyanakkor egyesek nálunk azt állítják, hogy lényegében nem sok változott, hogy nagyjából a munka a régi kerékvágásban folyik. Ha nem is a teljes igazságot tükrözik ezek a megállapítások, kétségtelen, hogy az iskolák életében és munkájában, és külön az oktató-nevelő munkában — kevés pozitív példától eltekintve — eddig még nem következtek be a várakozásnak megfelelő nagy horderejű változások. Vajon ennek okait az elmélet lemaradásában, vagy a rendelkezésre álló elméleti alap alkalmazásának hiányában kell keresni? Valószínűleg mind-

* A szerző ezen a szekción a következő című beszámolót tartotta: A pedagógiai elmélet a gyakorlat fejlesztésének funkciójában.

két oldalon, és más tényezőkben, körülményekben — pl. egy jól kidolgozott követelményrendszer hiányában is.

Szinte egybehangzó volt a megállapítás, hogy *a pedagógia, illetve annak egyes ágai bizonyos fokig lemaradtak fejlődésünkben*, aminek súlyos következményei lehetnek a gyakorlatban. Amikor a gyakorlat fejlődését ebből a szemszögből vizsgáljuk, nemcsak az oktató-nevelő munkára, hanem az annak fejlődését jórészt meghatározó tényezőkre — az oktatási rendszerre, az oktatási-nevelési intézmények modelljére — is gondolunk. Emellett szem előtt kell tartani, hogy a szocializmus építésében alkalmazott sajátos öngazgatási rendszerünk a nevelésben is sajátos, ezzel összhangban álló megoldásokat igényel.

Ilyen kérdésfelvetésben nem nehéz eljutni az elmélet lemaradásának megállapításához, de ennél nem szabad megállni. *Szükség van a lemaradás okainak és fokozatainak, valamint következményeinek a feltárására is*. Az egyes beszámolóokban és vita-felszólalásokban ez kifejezésre is jutott. Kár, hogy nem maradt több idő a vitára, a különböző nézetek és álláspontok összeütközésére, harcára.

Sok építő jellegű javaslat és sugallat hangzott el a pedagógia fejlesztésére, a rokon- és más tudományokkal való összefogásra, az inter- és multidiszciplináris kutatások megszervezésére. Csak más tudományokra támaszkodva és a velük való szorosabb, gyümölcsözőbb együttműködés által lehet az elmélet fejlettségének egy, magasabb, és a gyakorlatban jobban alkalmazhatóbb fokára eljutni. Ennek érdekében — egybehangzó vélemények szerint — *szükség van az e téren folyó kutatómunka hatékonyabb irányítására és összehangolására, valamint kiszélesítésére*. Ezt pedig csak az eddig megtett út bíráló felmérésével, a helyzet tárgyilagos elemzésével, és egy jól megalapozott *tudományfejlesztési politika kialakításával* lehet elérni. Különben, mint erre többen is rámutattak, fennáll a még nagyobb lemaradás veszélye, és akkor majd valóban jogosan merül fel a kérdés: milyen mértékben lehet a pedagógiát tudománynak tekinteni.

A szociális kérdések megoldása, az esélyegyenlőség biztosítása

A kongresszus legsikeresebb „vállalkozása” az ezzel a kérdéssel foglalkozó kerekasztal-beszélgetés megszervezése volt. Ez vitathatatlanul bizonyítja a kérdés időszerűségét.

A „kerekasztalnál” az ország kiemelkedőbb pedagógusai és más tudományágak képviselői foglaltak helyet. A terem zsúfolásig megtelt, a rendelkezésre álló idő viszont eléggé szűkre szabott volt. Ez azonban nem gátolta, hogy valóban nyílt, bíráló szellemű beszélgetés és vita alakuljon ki.

A bevezető, vitaindító előadást követően csak úgy „pattogtak” a tömör és argumentált hozzászólások. Egybehangzó vélemény alakult ki arról, hogy ezt a kérdést — a mind határozottabb követelmények elle-

nére — némileg elhanyagoltuk. A szociális különbségek egyes területeken növekvő irányzatot mutatnak, pedig a JKSZ X. kongresszusának határozatai a *dualizmus oktatásbeli megszüntetését* szorgalmazták.

Ezt a kérdést az oktatási-nevelési intézmények nem képesek megoldani, de helytállóan merült fel a kérdés: milyen szerepet vállalhatnak magukra a szociális különbségek következményeinek megszüntetésében avagy tompításában, a tanulók esélyegyenlőségének biztosításában. Erre vonatkozólag a beszélgetés folyamán nagyon érdekes és jórészt megvalósítható javaslatok hangzottak el.

Az egész kerekasztal-beszélgetés anyaga, értékes javaslataival, sugallataival együtt a közeljövőben megjelenik a *Pedagógia* című legtekintélyesebb jugoszláv pedagógiai folyóiratban.

A kongresszus határozatainak megszövegezését rövid, de élénk vita előzte meg. Jó alapul szolgálhatnak a felgyülemlett problémák megoldásában, oktatási-nevelési rendszerünk hatékonyságának növelésében.

Ugyancsak a kongresszus keretében tartották meg a Pedagógusok Országos Szövetségének közgyűlését és megválasztották az új vezetőséget. Ez a szövetség eddig is jelentős szerepet játszott a pedagógusok országos méretű összefogásában, az együttműködés különböző szálainak kialakításában, s ezt a szerepét a jövőben még fokozni kívánja.

A kongresszus munkájáról átfogó értékelést csak a nyomtatásban megjelent, vagy megjelenő anyag részletesebb tanulmányozása után lehet adni. Mi örömmel nyugtázzuk a résztvevők nagy számát, és azt a kellemes légkört, amely az egész kongresszus munkáját jellemezte.

Némileg elgondolkoztató, hogy a kongresszus munkáját ez alkalommal nem övezte olyan nagy érdeklődés a tájékoztatási eszközök és az oktatásügyi öngazgatási szervek részéről, mint a korábbi években. Ebből nem lehet messzemenő következtetéseket levonni, de azért mégis elgondolkoztató, hogy miért nem nagyobb ez az érdeklődés az oktatás időszerű kérdései iránt.

A pedagógusok országos kongresszusát a köztársasági és tartományi pedagóguskongresszusok és konferenciák előzték meg. A sok éles meglátás, hasznos javaslat, ötlet, amelyet a kiadott anyagok együttvéve tartalmaznak — tartalmukat tekintve egymást jól kiegészítik —, ha nem is mérföldkövei a fejlődésnek, de elősegíthetik a felgyülemlett problémák megoldását, és általában az oktatás és nevelés fejlesztését. Feltéve, ha az illetékes szervek és a vezető tisztségűek érdemesnek tartják mind ezt áttanulmányozni és a fejlesztést célzó javaslatokat megszívlelni.